

Centrum pre deti a rodiny Nitra Dlhá č. 179, 949 01 Nitra

Podprogram „Sanácia, zanedbávanie“

- § 73 ods. 6 písm. b) - opatrenia podľa § 11 ods. 2 a 3 na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa
  - a) § 11 ods. 3 písm. b) bod 2 - odborné metódy práce na úpravu rodinných a sociálnych pomerov dieťaťa
  - b) § 11 ods. 3 písm. b) bod 4 - odborné metódy na podporu obnovy alebo rozvoja rodičovských zručností
  - c) § 11 ods. 3 písm. b) bod 5 - odborné metódy na zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny
- § 73 ods. 6 písm. c) - ambulantné výchovné opatrenia
  - d) § 37 ods. písm. d) zákona o rodine - uloženie maloletému dieťaťu alebo jeho rodičom povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu

Cieľ podprogramu

Cieľom podprogramu je poskytnutie ambulantnej a terénnej formy pomoci deťom, ktoré sa ocitli v krízovej situácii v prirodzenom alebo náhradnom rodinnom prostredí a ich rodičom. Cieľom sanácie rodiny je predchádzať, zmierniť alebo eliminovať príčiny ohrozenia dieťaťa a poskytnúť rodičom aj dieťaťu pomoc a podporu, k zachovaniu rodiny ako celku. Konkrétne sa jedná o činnosti smerujúce k odvráteniu možnosti umiestnenia dieťaťa mimo rodinu, na požiadanie dieťaťa. Neoddeliteľnou súčasťou sanácie rodiny sú činnosti podporujúce udržateľnosť kvalitatívnych zmien v rodine dieťaťa, po jeho návrate zo zariadenia ústavnej starostlivosti.

Cieľová skupina:

- maloleté dieťa u ktorého je zanedbávaná riadna starostlivosť
- rodičia zanedbávajúci riadnu starostlivosť o dieťa, rodičia s nedostatočnými rodičovskými zručnosťami
- deti, u ktorých je ohrozený fyzický, psychický a sociálny vývin (z dôvodu rozpadu rodiny, krízovej situácie v rodine, nezvládnutých rodičovských zručností, sociálnopatologických javov v rodine, nedostatočnej starostlivosti a neuspokojovania základných životných potrieb či narušenej vzťahovej väzby)

Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení rodičovských konfliktov ambulatnou a terénnou formou:

- porušenie podmienok vyplývajúcich z písomnej Dohody o poskytovaní ambulantnej a terénnej formy pomoci
- nerešpektovanie stanovených hodín na výkon ambulantných a terénnych opatrení
- vstup do Centra NR pod vplyvom omamných látok
- neliečený alkoholizmus, drogové alebo iné závislosti jedného, či oboch rodičov/partnerov
- nespôsobnosť klienta s Centrom NR bez objektívnych prekážok - neumožnenie vstupu do prirodzeného rodinného prostredia, nerešpektovanie dohodnutých stretnutí a odborných odporúčaní
- závažné psychiatrické diagnózy, závažné poruchy správania, agresívne správanie klienta ohrozujúceho život a zdravie zamestnancov v teréne alebo v centre
- výrazné obmedzenie rozumových schopností, ktoré obmedzujú spôsobilosť zúčastniť sa a profitovať z aktivít programu
- závažné poruchy správania vyžadujúce starostlivosť v uzatvorenom režimovom zariadení
- rodiny, ktoré nechcú, či odmietajú spolupracovať, prípadne spolupracujú iba formálne
- klienti, ktorí absolvovali podobný program najmenej 2x bez pozitívnej zmeny
- pri vykonávaní opatrení terénnou formou prijímame klientov len do 20 km od mesta Nitra
- nevykonávanie opatrení, ak je vyčerpaný pracovný časový fond pre ambulantné a terénne opatrenia
- nevykonávanie opatrení, ak Centrum NR aktuálne nedisponuje personálnym a priestorovým zabezpečením pre ambulantné a terénne opatrenia

Forma podprogramu z hľadiska miesta výkonu práce:

- a) ambulantná forma
- b) terénna forma

Forma podprogramu z hľadiska počtu osôb:

- a) individuálna
- b) skupinová

Obsah programu

oboznámenie sa s prípadom

- prvé informácie o rodine, oboznámenie sa s dokumentáciou,
- prvý kontakt s klientom, zoznámenie s klientom, oboznámenie sa s jeho sociálnym problémom, rozsahom a závažnosťou, overovanie si faktov, zisťovanie motivácie, mapovanie súčasnej situácie v rodine

- analýza prípadu, dopĺňanie anamnestických údajov (osobná, rodinná, ..), analýza širšieho sociálneho prostredia

sociálne hodnotenie (sociálna diagnostika)

- sociálna diagnostika, identifikovanie problému, zisťovanie a hľadanie príčin, ktoré viedli k vzniku problému, ako sa vyvíjal, čo pôsobilo ako posilňovač tohto vývoja, pozorovanie, pohľad jednotlivých členov rodiny na situáciu v rodine, stanovenie sociálnej diagnózy
- vypracovanie plánu práce a uzavretie dohody o jeho realizácii, rozpracovanie plánu na jednotlivé kroky (časový i obsahový plán), dohodnutie pravidiel spolupráce
- voľba pracovných metód a metodických postupov

sociálna intervencia (bežná, krízová)

- *sociálne poradenstvo*
  - špecifickú odbornú činnosť, ktorá slúži na poskytovanie pomoci v rôznych problémových situáciách dieťaťa, ale aj jeho biologickej rodiny.
  - práca s rodičmi a deťmi, vedenie k svojpomoci, vytváranie sociálnej siete, snaha o obnovenie dôvery klienta/ov vo vlastné schopnosti, v správnosť odhadu vlastného úsudku, správnosti riešenia, zdravej miery dôvery vo vlastné okolie, identifikácia negatívnych vzorcov správania a komunikácie a podpora konštruktívnych vzorcov
- *sociálna terapia* - obnova, zlepšenie, ozdravenie alebo zmiernenie sociálneho stavu, v ktorom sa klient nachádza, odstránenie porušenej rovnováhy medzi klientom a prostredím, sociálno-výchovné pôsobenie na klienta, mobilizovanie individuálnych zdrojov klienta, zdrojov v jeho okolí a vytváranie nových možností pre klienta
- *overovanie výsledkov - evaluácia*
 evaluačný rozhovor s klientom, dôraz kladený na pozitívne zmeny, ocenenie, motiváciu klienta, hodnotenie, či je problém vyriešený, hodnotenie účinku, prevencie návratu a opakovania sociálneho problému, výhľad do budúcnosti, posilnenie

zakoňčenie prípadu

- úplným vyriešením sociálneho prípadu,
- čiastočným vyriešením – zmiernením konfliktu klienta/ov,
- bez účinku – ukončenie zo strany klienta, inštitúcie, distribúciou

Oblasti posúdenia životnej situácie dieťaťa a jeho rodiny zahŕňajú najmä:

a) hodnotenie fyzického, psychického a sociálneho stavu dieťaťa (zohľadnenie individuálnych aspektov, napr. špecifické potreby, zdravotné problémy a potreby),

- b) hodnotenie funkčnosti rodiny, rodičovských kompetencií a vzťahov v rodine,
- c) dotvorenie miery ohrozenia dieťaťa.

Základné oblasti zamerania pri **šetrení v rodinnom prostredí** dieťaťa sú:

1. sociálne a ekonomické podmienky:

- **deti** (počet detí v rodine, ich vek, súrodenci, škola a ročník, ktorí navštevujú, predškolské zariadenie),
- **rodičia** (rodinný stav - manželia, druh - družka, nežijú v spoločnej domácnosti vzdelanie, zamestnanie),
- **bývanie** (kto tvorí domácnosť - počet, príbuzenský vzťah; počet izieb, ich vzhľad, vhodnosť bývania; vybavenie zodpovedajúce potrebám dieťaťa; voda, kúrenie, svetlo, podmienky na prípravu stravy; podmienky pre pokojný spánok; sanitárne vybavenie, hygiena a čistota priestorov),
- **ekonomické podmienky** (zamestnanosť rodičov, čistý mesačný príjem rodiny, stabilita príjmov, uplatnenie sociálnych dávok a príspevkov, zistenie ako celkový príjem rodiny pokrýva potreby všetkých členov, pravidelné výdavky, hospodárenie rodiny s príjmom, finančné problémy, ktoré ohrozujú dieťa).

2. aktuálny stav dieťaťa a vývinové potreby:

- **aktuálny stav dieťaťa** (vzhľad dieťaťa, somatické príznaky, napr. bolesti, nespavosť, žalúdočné problémy, pomočovanie...; emocionálny stav; kto sa podieľa na výchove dieťaťa; ktoré osoby dieťa označuje ako dôležité; ako sa dieťaťu darí v škole; aké má problémy v škole),
  - **fyzičný vývin a zdravie** (výživa a stravovanie, zdravotný stav – prekonané choroby, zdravotné problémy; pravidelná zdravotná starostlivosť - očkovanie, chrup, zrak, telesná hmotnosť, vzrast; užívanie návykových látok...),
  - **rozumový vývin a vzdelávanie** (reč, slovná zásoba; plnenie povinnej školskej dochádzky, školský prospech, príprava dieťaťa do školy; záujem o vzdelávanie zo strany dieťaťa a zo strany jeho rodičov; komunikácia rodičov so školou; podpora dieťaťa pri problémoch v škole; podpora dieťaťa so špecifickými potrebami a spolupráca s odborníkmi, rozvoj praktických zručností a sebaobslužných činností, voľný čas dieťaťa),
  - **citový vývin** (napĺňanie emocionálnych potrieb dieťaťa rodičmi; oceňovanie a povzbudzovanie dieťaťa, prejavovanie pozitívnych citov; ako sa rodičia zaujímajú o to čo dieťa prežíva; ako rodičia reagujú na správanie dieťaťa; citové väzby dieťaťa na rodičov, blízkych),
  - **vývin osobnej identity** (ako dieťa vnímanie seba samého, sebavedomie; postavenie v rodine, v školskom kolektíve, v skupine rovesníkov; predstavy o svojej budúcnosti),
  - **sociálny vývin** (rozdelenie pozornosti medzi súrodencov; vzťahy k rodičom, súrodencom, príbuzným; vzťahy s vrstovníkmi; komunikačné zručnosti; adaptácia na nové sociálne prostredie; správanie v kolektíve v škole);
  - **morálny vývin** (poznávanie hraníc a ich dodržiavanie; zodpovednosť za svoje správanie, čo je slušné a čo nie; hodnoty v rodine;).

3. starostlivosť rodičov o dieťa:

- rodič vytvára prostredie bezpečné pre dieťa,
- rodič chráni dieťa pred fyzickým a psychickým ublížením,
- rodič chráni dieťa pred nebezpečnými osobami a prostredím,
- rodič má vedomosť o tom s kým a kde sa dieťa stretáva, ako trávi čas, sú jasné pravidlá návratu domov,
- rodič chráni dieťa pred sebapoškodzovaním,
- rodič vie odhadnúť riziká, ktoré dieťa môžu ohroziť, ak ostane bez dohľadu,
- rodič je schopný podávať dieťaťu pravidelne zdravú stravu, ktorá je primeraná veku a zdravotnému stavu dieťaťa,
- rodič vie zhodnotiť ohrozenie zdravia a vývinu dieťaťa,
- dieťa má dostatok oblečenia primeranej veľkosti s ohľadom na počasie,
- oblečenie dieťaťa je čisté,
- dieťa má zaistenú pravidelnú hygienu,
- rodič vedie dieťa k hygienickým návykom,
- rodič je schopný rozpoznať kedy dieťaťu nie je dobre, vie adekvátne reagovať, vie kedy treba ísť k lekárovi,
- rodič rešpektuje odporúčania lekára a liečebný režim dieťaťa,
- rodič uskutočňuje s dieťaťom odborné vyšetrenia.

4. vzťahy a komunikácia v rodine:

- medzi rodičmi, medzi deťmi, medzi rodičmi a deťmi, so širšou rodinou,
- spôsob komunikácie, výchovný štýl, vplyv širšej rodiny na dieťa,
- hierarchia v rodine, kto vedie rodinu (autorita v rodine, ako to vnímajú ostatní členovia rodiny),
- celková atmosféra v rodine,
- podporná sieť v rodine,
- trávenie voľného času, záľuby,
- podnetnosť rodinného prostredia.

5. širšie sociálne prostredie:

- vplyv širšieho sociálneho prostredia na dieťa a jeho rodinu (napr. susedia).

6. dotvorenie miery ohrozenia dieťaťa

Na základe získaných a zanalyzovaných informácií :

- a) sa vypracuje sociálna diagnostika a stanoví sociálna diagnóza**
- b) podľa potreby sa dotvorí miera ohrozenia dieťaťa**
- c) intervencie sa premietnu do vypracovania Plánu sociálnej práce s dieťaťom, jeho rodičmi alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa**

Plán sociálnej práce s dieťaťom:

- vychádza z potrieb dieťaťa a rodiny, ale aj možností rodiny s cieľom využiť potenciál rodiny na riešenie jej situácie,
- zohľadňuje identifikované príčiny, ktoré viedli k zanedbávaniu,
- do vypracovania, realizácie a vyhodnotenia plánu je výhodné zapojiť multidisciplinárny tím a tiež rodičov dieťaťa, bez ktorých spolupráce nie je možné dosiahnuť v situácii dieťaťa a rodiny pozitívne zmeny.

d) plnia sa úlohy vyplývajúce z Plánu sociálnej práce

- niektoré úlohy sú jednorazové (napr. vybavenie sociálnych dávok na ÚPSVaR a pod.)
- iné si vyžadujú sústavnú a pravidelnú sociálnu prácu s rodinou napr. nácvik vedenia domácnosti, nácvik starostlivosti o dieťa, rodičovských zručností a pod.

e) pravidelne sa vyhodnocujú plnenia Plánu sociálnej práce

- pokroky, ktoré rodina robí, sa pravidelne vyhodnocujú spoločne so sociálnym pracovníkom, ktorý má možnosť rodinu podporovať a usmerňovať.

Sanácia, zanedbávanie

Vykonávané opatrenia a ich obsah:

§ 11 ods. 3 písm. b) bod 2 zákona č. 305/2005 Z.z. → odborné metódy práce na úpravu rodinných a sociálnych pomerov dieťaťa

- zmapovanie súčasnej situácie v rodine, pohľad jednotlivých členov rodiny na ich situáciu
- využitie potenciálu rodiny, vysoká miera participácie rodiny a prirodzenej sociálnej siete rodiny na riešenie svojej situácie, mobilizovanie ich zdrojov
- sprevádzanie rodičov zlepšovať ich schopnosť riešiť problémy, nabádať ich k správnym postojom a k vhodným spôsobom správania
- podpora spolupráce rodičov v procese realizácie zmeny formou motivačných a aktivačných rozhovorov (aktivizovať k riešeniu, k činnosti...)
- zvyšovanie sebareflexie a sebahodnotenia členov rodiny
- pomáhať rodičom pochopiť dôležitosť emócií v živote ich dieťaťa ako aj v ich vlastnom, znižovanie pocitov frustrácie u rodičov týkajúcej sa ich dieťaťa
- dohody o spoločnom fungovaní členov rodiny (práca, zodpovednosť, úlohy..)
- súčinnosť a kooperácia jednotlivých subjektov na realizácii opatrenia SPODaSK
- poradenstvo rodičom o finančných príspevkoch na úpravu rodinných a sociálnych pomerov dieťaťa a asistencia pri ich vybavovaní
- podpora a rozvoj pozitívnych sociálnych vzťahov a sociálnych zručností
- podpora rozširovania sociálnej siete a vzťahov (užšie, širšie prostredie)
- kooperácia a súčinnosť všetkých zainteresovaných subjektov

Priemer hodín na rodinu: 56 hod.

§ 11 ods. 3 písm. b) bod 4 zákona č. 305/2005 Z.z. → odborné metódy na podporu obnovy alebo rozvoja rodičovských zručností

- diagnostika, s cieľom zistiť mieru zlyhávania v jednotlivých rodičovských zručnostiach

a analýza zdrojov, ktoré je možné aktivizovať

- podpora zdrojov a možností rodiny (finančné, fyzické, zdroje mentálnych a emocionálnych podnetov, podporné systémy, modely správania, vzťahy, motivácia..)
- podpora vzťahovej väzby medzi rodičmi a dieťaťom
- uvedomenie si vlastných silných stránok a rezerv pri výchove detí, získanie nových podnetov a pohľadov
- pochopiť a uspokojovať vývinové potreby dieťaťa a pochopiť správanie dieťaťa v jednotlivých štádiách
- vedenie rodičov k dohliadaniu pravidelnej dochádzky detí do školy a k zaujímaniu sa o prípravu na vyučovanie
- doplnenie informácií z oblasti hygieny (základné hygienické návyky a zdravovedy (prevencia, povinné očkovanie, kojenie, prebaľovanie a pod.)
- rozvoj komunikačných a sociálnych zručností
- nácvik samoobslužných činností
- nácvik hospodárenia s rodinným rozpočtom – plánovanie výdavkov v týždennej frekvencii a dodržiavania finančnej disciplíny)
- prevencia pred možnými závislosťami (príčina vzniku, druhy závislostí a ich dopad)
- znižovanie rizika vzniku sociálnopatologických javov
- motivovanie rodičov k záujmu detí o záujmové krúžky, o trávenie voľného času detí a k návrhu alternatív
- upozorniť rodičov na negatívny dopad nedostatočnej starostlivosti na dieťa

Priemer hodín na rodinu: 56 hod.

§ 11 ods. 3 písm. b) bod 5 zákona č. 305/2005 Z.z. → odborné metódy na zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny

- zmapovanie súčasnej situácie v rodine, pohľad jednotlivých členov rodiny na ich situáciu, aktuálny stav dieťaťa a vývinové potreby
- kooperácia a súčinnosť všetkých zainteresovaných subjektov, sieťovanie
- prípadová konferencia
- identifikácia oblastí sanácie (sociálne, ekonomické podmienky v kontexte potrieb dieťaťa, starostlivosť o dieťa, vzťahy a komunikácia v rodine, širšie sociálne prostredie rodiny)
- pozorovanie správania dieťaťa, správania rodiča a interakcie medzi členmi rodiny

Priemer hodín na rodinu: 24 hod.

§ 37 ods. písm. d) zákona č. 36/2005 Z.z. - uloženie maloletému dieťaťu alebo jeho rodičom povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu (ambulantné výchovné opatrenia)

- pomáhať rodičom pochopiť dôležitosť emócií v živote ich dieťaťa ako aj v ich vlastnom, znižovanie pocitov frustrácie u rodičov týkajúcej sa ich dieťaťa
- vytvoriť a prijať jasne formulované, zrozumiteľné a prakticky uskutočniteľné dohody o spoločnom fungovaní členov rodiny (práca, zodpovednosť, úlohy..)
- podpora a sprevádzanie pri zvládaní náročných situácií, kríz, konfliktov, naučiť deti a rodičov vzájomne kooperovať pri ich riešení primeraným spôsobom
- minimalizovať negatívne interakčné vzorce voči sebe navzájom a voči dieťaťu a ukotvenie nových spôsobov správania

- zvyšovať dôveru detí voči ich rodičom, pomáhať deťom vyvinúť aktívnejšie a samostatnejšie správanie
- pochopiť a uspokojovať vývinové potreby dieťaťa a pochopiť správanie dieťaťa v jednotlivých štádiách
- dodržiavanie starostlivosti o maloleté dieťa v súlade s právami dieťaťa
- mobilizovať sily a schopnosti rodiny, ponúknuť rodine stupnicu hodnotenia, pochváľ a úspechov
- pomoc rodičom pri zavedení pravidiel, režimu a povinností v domácnosti v spolupráci s deťmi
- nácvik zadávania hraníc deťom, ich kontrola a ukládanie primeraných sankcií
- prevencia pred možnými závislosťami (príčiny vzniku, druhy závislostí a ich dopad..)
- znižovanie rizika vzniku sociálno – patologických javov u jednotlivca alebo v rodine
- kooperácia a súčinnosť všetkých zainteresovaných subjektov, sieťovanie

Priemer hodín na rodinu: 80 hod.

Odborné metódy práce s dieťaťom a rodičmi :

Sociálny pracovník	Psychológ
<p>Anamnéza</p> <ul style="list-style-type: none"> -Zber údajov o rodine -Orientácia v deklarovaných problémoch -Popis problémov -Analýza doterajších vykonaných opatrení s rodinou <p>Rozhovory s rodičmi a dieťaťom</p> <ul style="list-style-type: none"> -Prvý kontakt s rodinou -Vnímanie problémov očami členov rodiny -Mapovanie potrieb – čo chcú dosiahnuť procesom pomoci <p>Pozorovanie</p> <ul style="list-style-type: none"> -Prejavy verbálnej a neverbálnej komunikácie -Spôsob komunikácie medzi členmi rodiny -Používané stratégie -Prirodzená autorita -Úcta a rešpektovanie potrieb <p>Diagnostika</p> <ul style="list-style-type: none"> -Špecifikácia problémov -Zhodnotenie potenciálu rodiny -Distribúcia <p>Prípadová konferencia</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plánovanie práce s rodinou -Stanovenie cieľov -Voľba opatrení na ich dosiahnutie -Aktívna rola členov rodiny 	<p>Podporné rozhovory</p> <p>Psychogenetický rozhovor</p> <p>Dotazníkové metódy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Test rodinného zázemia - Test rodinných vzťahov <p>Odborná diagnostika</p> <p>Modelovanie a hranie rolí</p> <p>Herné techniky</p> <p>Tréning sociálnych a komunikačných zručností</p> <p>Krízová intervencia</p>

Terénna práca

- Pozorovanie členov rodiny a dieťaťa v prirodzenom rodinnom prostredí
- Rozhovor s dieťaťom v dôverne známom prostredí

Realizácia opatrení a ich vyhodnotenie

- Aktívne zapojenie všetkých
- Hľadanie podpornej siete
- Tímová spolupráca
- Hodnotenie efektivity vykonaných opatrení
- Spätná väzba

Podpora rodičovskej role a zručností

- Objasňovanie
- Parafrázovanie
- Tréning
- Posilňovanie
- Ventilácia
- Klarifikácia
- Podmieňovanie a iné behaviorálne techniky
- Výmena rolí
- Podporné rozhovory
- Modelové situácie
- Sumarizácia
- Reflexia

Ukončenie spolupráce s rodinou

- Poskytnutie odporúčaní
- Preventívne poradenstvo
- Rizikové oblasti

Krízová intervencia

- Odborná pomoc v aktuálnej vyhrotenej situácii
- Aktívne počúvanie
- Rýchla pomoc
- Prevenia nezhoršovania situácie
- Minimálny cieľ
- podpora

Podporná sieť a multidisciplinárny tím